

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Tel. (030) 10163.
Postgiro 58. Abonnementsprijs f 5,50 per jaar. Buitenland f 7,- per jaar, voor België f 6,-. Losse nummers f 0,25.

IEDEREEN MAG MEEDOEN

Herinnert u zich nog dat gezamenlijk spelen van grote groepen kinderen in de straten van de stad? Misschien was het buiten anders, maar ik weet nog heel goed dat in de volksbuurt in Amsterdam waar we toen woonden, bijna elke mooie avond allerlei kringspelen gedaan werden waaraan iedereen, ook hele kleintjes, mocht meedoen. De zaak stond meestal onder leiding van enkele bazige meisjes die er geducht de wind onder hadden, maar wier leiding door de anderen aanvaard werd. Er zullen ook wel jongens geweest zijn, die aan dat naar hun mening kinderachtige gedoe *niet* mee wilden doen, zich daarvoor te groot achtten, maar veel kans om de boel in de war te sturen hadden ze niet, want de vaders en moeders zaten voor hun deuren of voor de open ramen en keken vertederd toe.

Dat daarvoor de straat in beslag genomen werd, kon toen nog. Er was bijna geen verkeer, alleen af en toe een venter met een handkar, waarop naar gelang van het seizoen fruit of haring prijkte, maar daar bleef het dan ook meestal bij. Hij zou het op grond van de klandizie ook niet wagen dwars door zo'n kring spelende kinderen heen te rijden. Dat alles is, zoals zoveel dingen, verleden tijd geworden, hoewel ik, nu we al jaren niet meer in Amsterdam wonen er niet helemaal zeker van ben. Maar dat samendoen van alle leeftijden en dan spontaan zonder leiding van ouderen komt, dacht ik, toch nog maar zelden voor. En of er nog dieffie met verlos gespeeld wordt en gevechten van de ene straat tegen de andere, wat tot de opwindendste gebeurtenissen behoorden, ook al omdat ik in wezen zo bang was als een haas, waag ik te betwijfelen.

Natuurlijk waren er al buurthuizen en speeltuinverenigingen, maar daar was je minder vrij, minder spontaan en er werd al van allerlei voor je georganiseerd.

Bijzonder leuk, uiterst nuttig, maar voor de individualist die ik ook toen al was ook af en toe mateloos saai. De leiding was in handen van ouders, die daarmee de basis voor al dat jeugdwerk hebben gelegd, en die dat deden met een warm hart en zonder al te veel kennis van wat later de psychologie van het kind werd genoemd. Als je niet netjes in de rij bleef bij een wandeling kreeg je zonder mankeren van de moe, die de orde moest handhaven een klets voor je kop. Dat deed

ze thuis met haar eigen kroost ook en het werkte vlug en goed. Waar vind je vandaag de straat, waar kinderen zonder gevaar zich kunnen uitleven? Het parool is thans: Blijf op de stoep. Dat is vanzelfsprekend, want spelen met niets komt niet zo veel voor. Er komen, vooral voor de kleintjes, fietsjes en dat soort dingen aan te pas en dat klimt dan op tot gewone fietsen en in een later stadium tot de beruchte brommer. Maar dan zijn ze inmiddels al lang gaan deelnemen aan het verkeer, en ze hebben zich daarop al voorbereid toen ze nog onbeholpen op hun driewielertjes over het trottoir schoven.

Gelukkig zult u zeggen en ik zeg het u na, het verkeer is ook een spel met allerlei regels, waaraan iedereen mag meedoen. Jammer is alleen, dat het de *ideale* toestand is, en het er hoe langer hoe minder naar uitziet, dat we het als spel beoefenen, *waarin ieder zijn kans moet hebben*.

Het is niet mijn bedoeling om u in dit praatje een stukje geschiedenis van de volksbuurt in de grote stad te schetsen of wat heimwee naar een toch bepaald niet gemakkelijke jeugd af te reageren. Ouder wordend ga je soms de dingen van vroeger in je herinnering mooier zien dan ze geweest zijn en daar moet je erg voor oppassen.

Maar dat verdwijnen van dat samen spelen en samen doen van kinderen is ook een gevolg van wijzigingen in onze samenleving. Daar is, ik heb het al genoemd, het gebrek aan ruimte, er is ook het gebruik van allerlei speelgoed dat veel minder geschikt is om er samen mee te spelen en veel meer van de bekwaamheid van de enkeling vraagt. En bovendien, we hebben nieuwe inzichten gekregen en proberen die in de praktijk toe te passen. Als het even kan, haal je de kinderen van de straat af en in elke nieuwe wijk wordt een speelterrein of buurthuis geprojecteerd. Of het ook gebouwd zal worden is vers twee, maar dat heeft andere oorzaken.

Het gevolg is ook, dat het, zoals met alles in onze maatschappij, een zaak is geworden van deskundigheid. Een buurthuis dient geleid te worden door iemand die daarvoor geschoold is en dat is op elk ander gebied van menselijke activiteit net zo. Zaken die doordenevoudig leken, blijken dat helemaal niet te zijn, we komen er niet meer uit zonder de hulp van vakman of vakvrouw. Een speeltuinvereniging vroeger was een zaak van

een lezing voor de vara-microfoon van zondag 10 november 1963

NAJAARS LANDDAG SOCRATES

op zondag 8 december 1963 in het
Erasmushuis, Oudegracht 152 te
Utrecht van 10.15—16.00 uur.

Onderwerp:
„OUDE EN NIEUWE HUMANISTEN”

Spreekster:
mevrouw Dr. Annie Romein-
Verschoor

Co-referent:
Drs. D. J. Faber (wetenschappe-
lijk ambtenaar voor geschiedenis
te Leiden)

Inlichtingen bij het Secretariaat, Oude-
gracht 152, Utrecht, telefoon (030) 10163.

goedwillende ouders met liefde voor kinde-
ren, maar het leiden daarvan vraagt nu wat
meer. Begrijpt u mij goed, ik betreur dat
niet, want met de toeneming van onze ken-
nis ook op het gebied van de opvoeding kun
je het niet goed meer baas zonder iets van
de problemen af te weten. En het is verstan-
dig om naar de vakmensen te luisteren. Daar-
om worden er maatschappelijke werkers en
buurthuisleiders opgeleid, die op de hoogte
zijn van alle moeilijkheden en oplossingen,
en wordt het een kwestie van geld om ze aan
te stellen.

Wat vroeger eenvoudige leken, niet gehin-
derd door een kennis die ons thans ter be-
schikking staat, met een warm hart en een
stuk verantwoordelijkheidsgevoel deden, is
nu het werk van de specialisten.

Dan is voor de leek in vele gevallen ook de
lol er af. Dat blijkt dan ook wel, want dat is
de algemene klacht van iedereen die mensen
nodig heeft die een stukje van hun vrije tijd
voor een karwei beschikbaar willen stellen.
Want die opgeleide deskundige zal toch een
beroep moeten doen op vrijwilligers. Een
buurthuisleider, hoe bekwaam ook, kan het
niet alleen af, maar heeft de hulp nodig van
de leek, die met *zijn* vakkennis bijvoorbeeld
als monteur of timmerman, de jongens die
in dat buurthuis komen, kan bijstaan. En de
opgeleide leeszaaldirectrice kan het niet stel-
len zonder de assistentie van een paar dames,
die de bezoekers inschrijven en behulpzaam
zijn.

Maar hier beginnen de moeilijkheden. Het
valt steeds zwaarder om mensen te vinden
die dat soort dingen willen doen. Ze hebben
er misschien geen tijd meer voor, maar ik
geloof dat het hem daar niet zo in zit. Het is
veel gemakkelijker om iemand aan te stellen,
als je er tenminste de middelen voor hebt,
en dan ben je van alle beslommeringen af.
Er is nog iets anders. Dat is namelijk de ver-
houding tussen de deskundige en de leek,
de vrijwilliger, die niet over dezelfde vak-
kennis beschikt als de opgeleide kracht. Het
is duidelijk, dat hier een gebied ligt voor
allerlei wrijvingen en conflicten. En het zal
van beide kanten bijzonder veel tact vereisen
om dat te voorkomen, waarbij de leek er
goed aan zal doen te trachten zich ook wat
kennis op dit gebied eigen te maken en de
deskundige die met vrijwilligers moet wer-
ken, zal zich aan hen moeten aanpassen.

Nog onlangs heeft onze vrouwelijke mi-
nister voor maatschappelijk werk
tegenover een verslaggever van een
krant er zich enigszins smalend over uitge-
laten, dat in de wereld van dat maatschap-
pelijk werk door de ingewijden een taal
wordt gebruikt, die voor de buitenstaander
volstrekt onbegrijpelijk is. En dat belemmert
het verkeer tussen vakman en leek en kan
leiden tot het verstek gaan van de vrijwil-
liger, die de deskundige toch zo broodnodig
heeft om zijn werk te kunnen doen.
Nu kent natuurlijk elk vak zijn eigen uit-
drukkingen, waar de leek niets van begrijpt.
Dat is geen bezwaar, mits men voor de uit-
oefening van dat vak het zonder hulp van
een vrijwilliger kan stellen. Maar het is een
misverstand te menen, dat we alles door des-
kundigen moeten en kunnen laten doen.
In een democratische maatschappij mag geen
mens er genoeg mee nemen dat anderen
voor hem denken en handelen. Zelfs al zou-
den we over voldoende vakmensen en mid-
delen beschikken om de samenleving wer-
kelijk leefbaar te maken dan nog dient de
leek, de niet-deskundige daaraan zijn deel
bij te dragen. Want anders vervreemdt hij,
wordt hij geleeft en houdt de maatschappij
op democratisch te zijn. Het is immers het
fundament van de democratie, dat de deel-
genoten er actief bij betrokken zijn en de
zaak niet aan anderen, die daarvoor zijn aan-
gesteld, overlaten.

Maar, zult u niet ten onrechte zeggen,
het is allemaal zo ingewikkeld en
duister geworden, dat een gewoon
mens het niet meer kan overzien. En dus
moet ik wel op gezag aannemen en als ik nog
een bescheiden bijdrage zou willen leveren,
het gezag van de deskundige aanvaarden. Dat
is natuurlijk wel juist, maar daarom zal
iemand, die in zijn vrije tijd zijn aandeel wil
leveren ook iets dieper in de vraagstukken
moeten duiken en zich een zekere vakkennis
eigen moeten maken. En dan zal er veel van
afhangen of de werkelijke deskundige en ik
denk daarbij in het bijzonder aan hen die
in het maatschappelijk leven werkzaam zijn,
zijn taak goed begrijpt. Hij zal niet de kapi-
tein moeten zijn, die orders uitdeelt en dan
nog in een soort geheimtaal, maar de raad-
gever. Als hij dat niet doet, zal hij spoedig
er alleen voor staan, want elke vrijwilliger,
hoe ook bezielde van goede voornemens zal
hem in de steek laten.

Dat veronderstelt dus een verandering in
mentaliteit naar twee kanten, aan de kant
van de leek die zich niet laat afschrikken en
aan de kant van de vakman, die de kunst
moet verstaan zijn kennis en bedoeling dui-
delijk te maken en zijn medewerkers te laten
meedenken. Geen eenvoudige zaak, voor bei-
den niet, maar wel de moeite waard.
En nodig ook, want we kunnen nu wel voor
onze verantwoordelijkheid als lid van de
samenleving op de vlucht gaan door te kla-
gen, dat we er niets meer van begrijpen en
dat is zelfs nog voor een groot deel waar ook,
maar daarmee zijn we er niet.

Het bestaan van onze democratische samen-
leving staat op het spel als de leden van die
samenleving zich nergens meer iets van aan-
trekken. Dat is de snelste weg om de dicta-
tuur binnen te halen. *Dan is er de noodzaak
van de vrijwillige arbeid.* Het lijkt er nu wel
op, dat, als we maar genoeg opgeleide men-

sen hebben en geld om ze overal aan te stellen, alle taken vervuld kunnen worden, maar dat is een misvatting. Ik heb eerder al gezegd, dat er tal van zaken zijn, waarbij de deskundige niets kan doen zonder de hulp en medewerking van de leek.

Bovendien is te verwachten dat er steeds meer terreinen voor activiteit zullen komen. Met het voortschrijden van onze civilisatie zullen we op allerlei gebieden tekorten gaan ontdekken, mogelijkheden zien, waar we vroeger geen weet van hadden. Laat maar eens even uw gedachten gaan over het bejaardenvraagstuk. Nog niet zo lang geleden waren we al heel blij dat er voor hen een uitkering kwam, die de uitspraak „oud dus arm”, iets minder schrijnend maakte. Dat is helemaal nog niet opgelost, maar er zijn zo langzamerhand allerlei andere tekorten behalve het lage inkomen aan de dag getreden. We denken er nu ook over hoe de ouder wordende mens actief kan blijven en welke gelegenheden daarvoor moeten zijn. Niet iedereen is tevreden met een wekelijks kaartmiddag of een dagje uit eens per jaar. Maar onze samenleving is nog helemaal niet ingericht om die behoeften op te vangen en daarover zullen we moeten denken en er wat aan moeten doen.

Naarmate de ontwikkeling voortgaat en allerlei nieuwe mogelijkheden zich aandienen en werkelijkheid kunnen worden, zal de mens niet rusten voor hij er ook deel aan heeft, dat is nu eenmaal de mens eigen. Als hij het zelf niet meer kan, zal een ander het voor hem moeten doen, omdat we elkaar niet in de steek mogen laten.

We verkeren eigenlijk in een wonderlijke situatie. De meesten van ons hebben meer vrije tijd gekregen, de arbeid voor het levensonderhoud vraagt minder van onze tijd dan met de generatie voor ons het geval was. En daaraan is voorlopig nog geen einde. Met zekerheid kan worden aangenomen dat de toenemende mechanisering en automatisering minder arbeidstijd zal vereisen en daardoor meer vrije tijd zal scheppen. Dat geldt niet alleen voor de man, maar ook voor de vrouw, want ook in het huishouden heeft de techniek zijn intrede gedaan. Het gaat wat langzamer dan in de fabriek, maar het gebeurt ook. Is die meerdere vrije tijd winst? Natuurlijk zult u zeggen en ik zeg het van harte met u mee, al heb ik er persoonlijk nog niet zo veel zorg over. Daardoor kunnen we allerlei dingen doen die vroeger niet mogelijk waren. En als u er in slaagt actief bezig te zijn met de nadruk op actief, dan is dat een stuk levensvreugde. Maar wilt u dan wel even bedenken, dat we er daarmee niet zijn. We zijn deel

van een samenleving, en dat geeft verplichtingen. Die samenleving krijgt gezicht en inhoud door wat wij ervan maken. Er zijn honderden zaken in de wereld, die nooit door regeringen of andere officiële instellingen gedaan kunnen worden, hoogstens gesteund. Maar die er toch moeten zijn of komen, omdat het anders maar een dorre boel zou zijn. Kijkt u eens even om u heen naar al die verenigingen, organisaties, instellingen die aan uw leven en dat van anderen kleur en fleur verlenen, en die er alleen maar kunnen zijn omdat er mensen een stuk van hun tijd in steken, bijgestaan door deskundigen, akkoord, maar door gezamenlijke inspanning. En als we dan over meer vrije tijd gaan beschikken en dat gaat wellicht vlugger dan we denken, en onze dagelijkse arbeid minder van onze aandacht vraagt, zullen we toch wat meer zin aan ons leven dienen te verlenen dan alleen maar geamuseerd te worden door anderen.

Maar wat de humanist heel duidelijk stelt, is dit: De mens is er niet om zich te laten leven, maar om aan zijn leven zin te geven. Het gaat niet alleen om dienst aan de gemeenschap, niet alleen om solidariteit, ook niet om behoud van de democratie. Dat alles ook, maar het gaat ook nog om iets anders, namelijk om de ontplooiing van het menszijn, om vollediger te leven en zijn bekwaamheden te gebruiken. En het zou wel eens kunnen zijn, dat over niet te lange tijd de arbeid voor ons levensonderhoud weinig meer overlaat voor ons scheppend vermogen, voor ons initiatief, voor onze creativiteit. De ontwikkeling leidt ertoe, dat we ons menszijn op een ander gebied zullen beleven, o.a. in de besteding van onze vrije tijd. En daarvoor is speelruimte genoeg over, waarbij iedereen aan het grote spel kan meedoen, net als die kinderen in die straat, met zijn eigen vermogens, bekwaamheden en mogelijkheden.

TH. W. POLET

maneschijn

Allerzijds versteken de sterren rond de
Schone maan in 't donker haar glanzend
aanschijn,
Nu zij weer in zuivere volheid uitschijnt
Over de wereld;
Koel als heilig water verruist de zilvren
Lichtvloed door de takken der appelbomen,
Van de blikkerblinkende blaren op ons
Druipelt de slaap neer.

Sapfo
(vertaald door Boutens)

kalender 1964

De kalender 1964 van het Humanistisch Verbond is thans verschenen. De uitvoering is geheel gelijk aan die van 1963. Prijs f 2,50.

Uw bestelling zien wij gaarne tegemoet door storting of overschrijving van f 2,50 op postrekening no. 30.49.60 t.n.v. Het Humanistisch Verbond, Utrecht. In de omschrijving: Kalender 1964.

Ik heb het nummer van veertien dagen geleden niet zo gauw bij de hand en dus kan ik niet letterlijk citeren. Maar ik weet wel, dat de redactie bijzonder onaardig is geweest. Als goede humanisten treden wij elkaar positief tegemoet en wij zijn bereid altijd het beste van elkaar te denken. Maar dat was deze keer toch wel even moeilijk. Nadat ik met smaak en instemming nog eens had overgelezen, wat ik over mijn vriend de schutter had geschreven, dwaalde mijn oog verder over de regel die de redacteur wel eens moet toevoegen om de bladzijde vol te maken wanneer ik enkele woorden te weinig heb ingezonden. Welnu, daar stond dan ongeveer, dat je niet zoveel moet praten, maar ook eens wat doen. Dat had betrekking op de moraal en de kunst, maar iedereen kon het zich aantrekken. In elk geval trok ik het my wel aan. Hoewel ik geen moralist ben en nog veel minder een kunstenaar scheen het citaat mij toch toe te roepen: „Hou nou maar eens op met dat gepraat en kom tot daden, waarde vriend.” Dat is beslist geen aanmoediging om voort te gaan met het schrijven van een stukje.

Bovendien leek het mij ook niet zo aardig tegenover de andere personen wier geestesarbeid de bladzijden plegen te vullen. Zij hebben ook in het zweet huns aanschijns hun redevoeringen opgeschreven en daarna zijn zij in een ongezellig hokje voor een kille microfoon gaan zitten om die woorden uit te spreken. Wat verlangt men eigenlijk anders van een blad, dat Woord van de Week heet dan dat het woorden bevat?

Ik weet wel, dat het woord in discrediet is, sinds Shakespeare een van zijn personagiën smalend heeft laten roepen: „Woorden, woorden!” Maar dat was hoogst ongepast van die Shakespeare, hetgeen iedereen weet die zijn verzamelde werken wel eens heeft gezien. Het woord behoort tot de verrukkelijkste zaken die de mens is gegeven. Ik laat even buiten beschouwing, dat volgens wel-gefundeerde studiën een mens zonder woorden geen mens zou zijn, doch slechts een betere soort rechtopgaande aap. De mensen die dan ook steeds roepen: „Geen woorden maar daden!” hebben het mis. Van de grootste geesten, sieraden van het mensdom, zijn ons de woorden overgebleven en de daden interesseren ons nauwelijks.

Waarom zijn de invloedrijken die gij regelmatig op deze bladzijde kunt aantreffen, invloedrijk? Door hun woorden. Brave mensen met een onberispelijke levenswandel, die steeds het goede doen en zwijgend huns weegs gaan, verdwijnen in de nevelen der geschiedenis. Pas als zij beginnen te betogen, te preken, als zij, vlammeende redevoeringen houden, pamfletten en boeken schrijven, be-

ginnen zij invloedrijk te worden. En dan doet het er werkelijk niet zo heel veel meer toe of hun daden met hun woorden in overeenstemming zijn. Van hun daden weten wij trouwens gewoonlijk maar bitter weinig af. Ik zou u kunnen verwijzen naar de in onze kring zo bewonderde Erasmus. Een groot man, een invloedrijke. Waardoor? Door zijn woorden. Zijn daden stellen ons niet zelden teleur. Niettemin had hij met zijn woorden veelszins gelijk, 450 jaar geleden en vandaag nog.

Wie uwer wel eens in aanraking is gekomen met poëten die overheerlijke zangen hebben gewrocht, met kunstenaars die boeiende en diepspittende werken hebben geschreven, zal weten, dat zij altijd tegenvallen. Humoristen zijn vaak narrige ijdeltuiten, dichters die de schoonheid van het heelal bezingen, eten savoyekool, schrijvers die het zieleleven van hele generaties doorploegd hebben, blijken geen begrip te hebben voor hun eigen huisgenoten. Desalniettemin openen zij voor ons allen wijde verschietten. Als zij zich tot woorden beperken doen zij al genoeg, laten zij in 's hemelsnaam niet tot daden overgaan.

Met politici is het niet anders. Zolang zij het woord voeren, doen zij niemand kwaad. Zij mogen van mij dagelijks op podia gaan staan en spreekgestoelten beklimmen. Laat ze maar praten, uren lang. Zij zullen steeds zeggen, dat zij het heil der mensheid op het oog hebben en hun ganse leven veil hebben om een paradijs op aarde te vestigen. Zodra zij tot daden overgaan wordt het mis.

Het is nu dooi en wij hopen allemaal op een paar zachte eeuwen. Maar een jaar of wat geleden heb ik wel eens mijn hart vastgehouden, als de heren Chroestsjow en Kennedy of Eisenhower aan het praten waren. „Laten zij in godsnaam nog een hele tijd doorgaan”, dacht ik dan, „want als zij ophouden met praten en de daad bij het woord voegen, is het weldra met ons allen gedaan.” In de bijbel staat: „In den beginne was het woord.” Ik vrees dat men ook zou kunnen zeggen: „De daad staat aan het einde.”

Door de golfstroom des levens ben ik aangespoeld aan een kust waar onbegrijpelijk veel wordt gesproken en het is mijn dagelijkse plicht ongeveer één op de honderd woorden op te schrijven voor hen die er belang in stellen. Ik verzeker u, dat dit een vreedzame arbeid is en niet zelden een boeiende.

Ik nader nu weer aan het einde van mijn veertiendaagse plicht om omstreeks 800 woorden aaneen te schikken. Ik zal het deze keer wat korter maken om de redactie in de gelegenheid te stellen hieronder goed te maken, wat zij in het nabije verleden jegens sprekers en schrijvers heeft misdreven.

H. H.

Wanneer men in aanmerking neemt hoe dwaas de mensen handelen en hoe gezellig ze babbelen, dan zou het misschien beter voor de wereld zijn als ze meer pratten en minder deden.

WILLIAM SOMERSET MAUGHAM (geb. 1874)

lezingen voor de radio

zo. 17 nov. VARA 9.45 uur: J. P. v. Praag: „De humanisten en de openbare school”.

do. 21 nov. VARA ± 1945—20.00 uur: TELEVISIE-UITZENDING.

zo. 24 nov. VARA 9.45 uur: M. G. Rood: „Waarom zouden wij ons druk maken?”